

ZEROs innspill til statsbudsjett 2027

Dato: januar 2026

Kontakt: Stig Schjølset og Anne Marit Post-Melbye

ZERO foreslår 12 prioriteringer til statsbudsjettet for 2027, som vil bidra til store utslippskutt, mer fornybar kraft og nett, omstilling og internasjonal klimainnsats. Klimakrisen forsvinner ikke, og ZERO minner om behovet for å opprettholde en ambisiøs klimapolitikk.

1. Videre økning i CO₂-avgift i petroleum

Forslag: samme økning for CO₂-avgift i petroleum som den generelle satsen.

Regjeringen har varslet at det skal utredes såkalt dobbel virkemiddelbruk for olje- og gassproduksjon, som i dag har CO₂-avgift og kvoteplikt. ZERO mener det er svært viktig å opprettholde en forutsigbar prising av CO₂-utslipp også i olje og gass, som bidrar til videre utslippskutt og omstilling. ZERO presiserer at dagens CO₂-avgift i petroleum må beholdes, og at avgiften bør økes med samme nivå som den generelle satsen.

2. Omvendt avgift for CO₂-fjerning

Forslag: ny omvendt avgift for CO₂-fjerning på 2000 kr/tonn CO₂.

ZERO er veldig glad for at det varsles en rettighetsbasert ordning for støtte til CO₂-fjerning. Det er viktig at innretningen av ordningen kommer på plass senest i statsbudsjettet for 2027. ZERO foreslår:

- En fast pris på 2000 kr per tonn CO₂ fanget og lagret.
- En garanti om utbetaling fra 2028.
- Tillat samfinansiering i det frivillige karbonmarkedet, slik det gjøres i avtalen mellom staten og Hafslund Celsio. Dette er viktig for at prosjekter skal bli lønnsomme. Det kan settes et øvre tak for inntekter for å forhindre overkompensasjon.

3. Auksjonsordning for CCS i avfallsforbrenning

Forslag: 2 mrd. kr til Enova, øremerket utslippskutt fra avfallsforbrenning.

ZERO foreslår en dedikert auksjonsordning for CCS innen avfallsforbrenning (ikke-kvotepliktige utslipp). Auksjonsordningen bør kombineres med en omvendt avgift for CO₂-fjerning og salg av kreditter i det frivillige karbonmarkedet, slik at prosjektene konkurrerer om kostnadseffektiv støtte til den fossile andelen.

Det ble i budsjettenigheten om statsbudsjettet for 2026 bevilget 700 millioner kr til Enova, som skal øremerkes reduksjoner av klimagassutslipp fra industri og avfallhåndtering (verbal 12). Første utlysning må skje så fort som mulig. Med begrensede midler, foreslår ZERO at ordningen dedikeres til CCS innen avfallsforbrenning i første omgang. For aktører som utvikler prosjekter er forutsigbarhet avgjørende for videreføring og opprettholdelse av prosjekter og intern prosjektfinsiering. For at ordningen skal bidra til store utslippskutt i industri og avfallsforbrenning,

slik vedtak 91 i Prop. 1 S (2024-2025), Innst. 2 S (2024-2025) viser til, er det behov for videre opptrapping av finansieringen til ordningen. ZERO foreslår at det settes av 2 milliarder kr i statsbudsjettet for 2027 til neste utlysning, og at det gis forutsigbarhet for videreføring av midlene. Ordningen bør utvides til landbasert industri i neste omgang.

4. Utslippskutt fra veitransport

Forslag: 2 mrd. kr økte midler til videre støtte til elektriske lastebiler i Enova.

Videre store utslippskutt fra veitransport kan nås ved utskifting av fossile laste- og varebiler. Norge er i gang med en omstilling av lastebilmarkedet, men det trengs innsats over tid for å sikre forutsigbarhet og for å nå målet om 100 prosent utslippsfritt lastebilsalg i 2030. Det må i 2027 støttes flere kjøretøy enn i 2025 og 2026, og det er behov for friske midler for en ordning som gir støtte opp til 60 prosent av merkostnaden for elektriske lastebiler. Med et større marked kan prisdifferansen gå noe ned, men antallet lastebiler som må selges i 2027 er over en dobling fra dagens tall og vil derfor kreve en større innsats.

5. Energieffektivisering og sol på tak

Forslag: 2 mrd. kr til Enova, øremerket energieffektivisering i bygg og sol på tak.

Energieffektivisering og sol på tak vil bidra til å avlaste kraftsystemet og frigi kraft til næringsutvikling, industri og utslippskutt. Dette er særlig viktig i en kraftsituasjon som går mot et underskudd. ZERO mener at bevilgningen til Enova på dette området bør økes med 2 milliarder kroner, øremerket til energieffektivisering i bygg og sol på tak.

6. Mer nett, bedre utnyttelse og et bedre køsystem

Forslag: en nettpakke.

Tilgang til nett er en barriere for utslippskutt. Nettselskapene vurderer modenhet for prosjekter som ønsker tilknytning til nettet, men det er variasjoner i hvordan dette utføres. Kriteriene fungerer slik at datasentre i stor grad reserverer ledig nettkapasitet, på bekostning av andre aktører. Nettutbyggingen er reaktiv og vanskeliggjøres av byråkratiske prosesser. Dessuten ønsker kommuner ny næring, men ikke ny kraft, og det er krevende å ta i bruk fleksibilitet.

For å løse nettutfordringene er det behov for en helhetlig plan. Dette kan komme som en "nettpakke" som sikrer raskere nettutbygging, bedre utnyttelse av nettet og et bedre køsystem. Flere forslag vil også styrke beredskapen. ZERO foreslår:

- Raskere nettutbygging: prioritering av industriparker og -områder, tidsfrister i byråkratiet, krav om at nytt forbruk utløser ny produksjon, og pause i kostnadsnormen til 2035.
- Økt utnyttelse av eksisterende nett: 5-10 års bindende avtaler for fleksibel nettleie, finansieringsordning for digitale løsninger, unntak fra forbud mot fossil fyring for back-up i topplast-timene, og at nettselskaper bør få bruke batterier utover kun netttformål.
- Et bedre køsystem: dagens finansieringsplan erstattes av et reservasjonsgebyr for å stå i kø, det presiseres at samlokalisering av industri vektlegges i krav om lokalisering, og det innføres en to-trinns køordning der modenhetsvurderingen følges av en ny nyttevurdering rundt klimanytte, etablerte kundeavtaler og dokumentert mulighet for fleksibilitet.

7. Tidligere inntekter til vertskommuner for vindkraft

Forslag: innfør en pre-produksjonsavgift på 0,7 øre/kWh.

Utbygging av landbasert vindkraft tar i dag mellom syv og ni år fra oppstart til realisering. Dette svekker incentivene for kommuner til å prioritere slike prosjekter, og lokal aksept avhenger ofte av rask samfunnsnytte. Det er svært positivt at regjeringen utreder en ordning for «forskuttering av inntekter fra avgift på vindkraft til vertskommuner».

Kommuner som bidrar til å utrede og tilrettelegge for landbasert vindkraftproduksjon bør få tilgang til økonomiske gevinster på et tidligere tidspunkt enn det som er tilfelle i dag. ZERO har foreslått at dette gjøres gjennom en pre-produksjonsavgift. En slik ordning vil være provenynøytral, og målet er at kommuner får sin andel av inntektene tidligere i prosessen, samtidig som kraftselskapene får utlignet eller fradragsberettiget kostnadene. ZERO mener at en forholdsvis lav pre-produksjonsavgift på om lag 0,7 øre/kWh av forventet kraftproduksjon er et godt utgangspunkt, og at dette bør kombineres med et bidrag på 0,2 øre/kWh til en kommunal tilskuddsordning for natur og friluft.

8. Elektrisk luftfart

Forslag: 1 mrd. kr til en utviklingskontrakt for elektrisk mobilitet på strekninger dekket av FOT-rutene.

Norges satsning på en internasjonal testarena for lav- og nullutslippsluftfart er viktig for utviklingen av framtidens luftmobilitet. Med fokus på el-, hybrid- og hydrogenfly baner testarenaen vei for at det norske kortbanenettet kan bli utslippsfritt, og at nye utslippsfrie mobilitetsalternativer finner veien til markedet. For å sikre videre utvikling, og at de lav- og nullutslippsflyene som kommer er klare for norske forhold, bør det lyses ut en utviklingskontrakt i 2026. Kostnadene vil påløpe i 2027. Utviklingskontrakten bør gå til konsortier hvor flere deler av verdikjeden er representert, både flyprodusenter, leverandører av energiinfrastruktur og luftfartsoperatører. Målet med utviklingskontrakten bør være å tilby utslippsfrie løsninger for mobilitet, med utgangspunkt i behovene for luftmobilitet langs kortbanenettet, fremfor en enkelt rute. På denne måten kan det identifiseres nye løsninger og måter å tenke mobilitet på. Dette kan igjen legge grunnlag for bedre konkurranse, og nye måter å sikre god mobilitet langs kortbanenettet.

9. En ny havnestrategi for utslippskutt, næringsutvikling og beredskap

Havner i Norge skal tilrettelegge for utslippskutt fra sjøfarten, er knutepunktet mellom sjø- og landtransport, og av nasjonal betydning for fremkommelighet, næringsutvikling, forsvar og beredskap. De fleste offentlige havner er kommunale, og havneutviklingen avhenger derfor av lokale prioriteringer, som ikke alltid sammenfaller med de nasjonale. Havneberedskapsforskriften utpeker dessuten havner av særlig forsvarsmessig betydning, og Forsvaret har egne avtaler om bruk av spesifikke havner i fred, krise og krig. Regjeringen skal utrede om **havner frivillig kan stille krav** om bruk av lav- eller nullutslippsteknologi for skip som anløper, om krav til **drift av havn** kan brukes som virkemiddel for å redusere klimagassutslipp (NTP, 2025-2036), og et generelt krav til bruk av landstrøm (KLD, 2025).

ZERO mener at de ulike behovene og satsingsområdene som berører havn må sees i sammenheng, oppsummeres og struktureres i en revidert havnestrategi. Havnestrategien bør komplementeres

med en revidert maritimstrategi for å sikre utslippskutt, omstilling, næringsutvikling, beredskap og sikkerhet.

10. Fellesløsninger for CCS-infrastruktur

Forslag: 100 mill. kr til Siva, for å investere og bidra til utvikling av nasjonale industriklynger med fellesløsninger for transport og lagring av CO₂.

Stor geografisk spredning og dimensjonering av infrastruktur er en barriere for å realisere CCS. ZERO foreslår at Gassnova og Siva får i oppgave å peke ut og klargjøre egnede lokasjoner langs kysten hvor det er behov for felles infrastruktur for mellomagring, sett i sammenheng med CCS-klynger og industriparker.

11. Grønn og sunn skatteveksling

Forslag: sunn skatteveksling på frukt, grønt og grove kornprodukter

“Sunn skatteveksling”, der mat vi skal spise mer av, har lavere avgift enn mat vi skal spise mindre av, er anbefalt av Helsedirektoratet og Verdens helseorganisasjon som en måte å påvirke kostholdet i en sunn og mer klimavennlig retning. En slik skatteveksling vil også redusere risikoen for at redusert moms ender opp som økt profitt for matvarekjedene, da den totale avgiften forblir den samme. En slik skatteveksling kan halvere momsen på frukt, grønt og grove kornprodukter, og en tilsvarende økning for matvarer vi skal spise mindre av (som rødt kjøtt og sjokolade).

12. Klimainvesteringsfondet

Forslag: kapitalinnskuddet økes til 5 mrd. kr (under streken og utenfor rammen for bistandsbudsjettet)

Norges bidrag til internasjonal klimafinansiering har økt betydelig de siste årene. Økningen kommer i hovedsak av mobilisert privat kapital, utløst av offentlige midler. Det er særlig Klimainvesteringsfondet som har bidratt til å utløse de private investeringene. ZERO mener at Klimainvesteringsfondet bør styrkes betydelig og at kapitalinnskuddet bør økes til fem milliarder i 2027. Klimafondet skal investere på kommersielle vilkår og gi en forventet avkastning på linje med SPU, og bør skaleres opp ytterligere ved å invitere til offentlig-privat samarbeid med institusjonelle investorer.

ⁱ Les mer her: <https://zero.no/zero-foreslar-tiltak-for-okt-nettkapasitet/>